

Litteraturkrönika 2007

Av Lars-Erik Edlund, Göran Hallberg och Christer Platzack

Krönikans avdelningar åtskiljs av asterisk. De är ämnesvis ordnade från allmänt till specifikt: allmänspråkligt (indoeuropeiska, (ur)germanska) * skandinaviskt (ur-, fornnordiska) * sarspråkligt: fornvästnordiska, isländska, färöiska * norska * danska * svenska * egennamn: ortnamn, personnamn, övriga namn. Inom avdelningarna redovisas arbetena i alfabetisk följd. Artiklarna signeras L.-E.E., G.H. eller C.P.

*

Hochdeutsch in Skandinavien III. III. Internationales Symposium, Greifswald, 24.–25. Mai 2002. Christer Lindqvist (Hrsg.) unter Mitwirkung von John Ole Askedal und Otto Erlend Nordgreen. 267 S., Frankfurt am Main (Peter Lang). (Osloer Beiträge zur Germanistik 38.) ISBN 978-3-631-55505-7. ISSN 0801-0781. Det tredje internationella symposiet *Hochdeutsch in Skandinavien* ägde rum i maj 2002 och nu har symposieboken utkommit med Christer Lindqvist – verksam vid Ernst-Moritz-Arndt-Universität i Greifswald – såsom utgivare. Volymens nio bidrag speglar den tematiska bredden vid symposiet. Kjartan Ottosson tar i sin artikel upp frågan om Jacob Grimms roll såsom ”den forn(väst)nordiska filologins fader”. Vi vet att Grimm inte aktivt behärskade det isländska språket och att han ”sehr wenige Schriften verfasst hat, die sich ausschließlich mit Isländisch beschäftigen” (s. 27). Men inte minst Grimms allmängermanskt anlagda ljudhistoriska arbeten och hans komparativa syntaktiska studier ger honom utan tvekan en plats intill Rasmus Rask såsom skapare av denna vetenskapliga tradition. Lars Wollin studerar för sin del flektionen av latinska lånord i den äldre svenskan och gör därvid jämförelser med förhållandena i den samtida tyskan. Monica Haglund-Dragic konstaterar utifrån en studie av adjektiv- och participialkomposita under den senaste 500-årsperioden att det tyska inflytandet vad hithörande ord beträffar synes ha varit betydligt mindre än man tidigare i allmänhet antagit. Hans-Peter Naumann undersöker den afinita konstruktionen under rubriken ”Syntaxinterferenzen in schwedischer

Barocklitteratur”. En systematisk undersökning av ”Morphologische und semantische Unterschiede zwischen dänischen und deutschen Substantiven, die ’falsche Freunde’ sind” framläggs av Eugeniusz Rajnik, och Vibeke Winge ställer frågan ”Ist deutsches Lehnwort wieder salonfähig?”. Översättningsproblem av olika slag behandlas i artiklar av Silvia Müller, Christer Lindqvist och John Ole Askedal. De i volymen samlade artiklarna har naturligt nog olika ambitionsnivåer – här finns sålunda avrundade studier vid sidan av sådana som mer tycks vara ”in progress” där en del frågor inställer sig vid läsningen. Men så är det alltid i volymer av denna typ, och det är snarast något som stimulerar vid läsningen.

L.-E.E.

Jürgen Kunze, „*Schorfheide*“ und verwandte Namen. *Erkundungen zu einem rätselhaften Wort*. 272 S., Berlin 2007 (Lit Verlag). ISBN 978-3-8258-0007-9. *Schorfheide* är som bekant namnet på ett stort skogsområde nordöst om Berlin, sedan 1990 del av ett världs naturarv men känt som jaktmarker sedan århundraden. Namnets ursprung intresserar denne författare som också behandlar relevanta namn och ord på germanskt område utanför Tyskland. I den här krönikan fokuseras helt på det material som återopats från nordiskt område. Ett avsnitt handlar om *skorv* och *skurv* i danska, svenska och norska (s. 49 ff.), där bl.a. växtnamn innehållande *skorv*- anføres, adjektivet *skurvet*, *skorvig* diskuteras m.m. Ett namnmaterial redovisas likaledes (s. 106 ff.), men det är snarast en lista där tjärnnamn som innehåller benämningen *skorv* behandlas tillsammans med namn som *Skärrgrund* (av *skärv*). Det är uppenbart att en analys av det nordiska dialektmaterialet har mycket mer att bidra med – nu redovisas exempelvis svenska belägg från Svenska Akademiens ordbok, varvid dialektmaterialet ju helt lämnas åsido – alldeles som de nordiska namnen kan avlockas långt mera upplysningar genom en mer systematisk analys än vad som här blivit fallet.

L.-E.E.

Alexandra Pesch, *Die Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit – Thema und Variation*. 600 S., Berlin New York (Walter de Gruyter). (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde 36.) ISBN 978-3-11-020110-9. Denna för den tvärvetenskapliga brakteatforskningen viktiga handbok berör nordisk filologi endast i avseende på de sparsamt förekommande inslagen av korta runtexter, men då sedda som alternativa inslag i de s.k. formularfamiljernas flora av särskiljande bildmotiv, inlagda på ”fria” ytor i brakteaternas karakteriserande huvudmotiv. För studium av genrens runtexter, såväl skrifthärmande nonsens-

sviter som symbolladdade simplexord (t.ex. **ota**, **lkar**, väl för **laukar**, **Pul** etc.), hänvisar boken till de tidigare IK-banden (Ikonographischer Katalog, IK 1,1–3,2 München 1985–1989; den här anmälda boken är seriens band 4,3) och till Sean Nowaks avhandling, "Schrift auf den Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit. Untersuchungen zu den Formen der Schriftzeichen und inhaltlichen Aspekten der Inschriften.", Göttingen 2003 (tillgänglig på nätet: <http://webdoc.sub.gwdg.de/diss/2003/nowak/index.htm>). Peschs här aktuella bok inleds med en bred forskningshistorik över terminologin, systematiseringen av brakteater på bildanalysernas grund, en presentation av motivklassifieringen i de s.k. formularfamiljerna med underavdelningar, varpå följer bokens huvuddel: en med utbredningskartor och brakteatmotiv (i skala 2:1) rikt illustrerad katalog över brakteater förda till dessa familjer, betecknade A–F (med underavdelningar). Inslagen av runor kommenteras i sammanfattningens avsnitt "4.1.3 Nutzen für das Schriftverständnis" s. 339–346. Katalogen kompletteras med en familjevis uppställd tabell över brakteaterna med IK-nummer, namn/fyndort, typ, signum enligt Axboe (ovannämnda series band 4,1, Berlin/New York 2004), land, region och antal präglingar. Avslutningsvis finns en kort kommentar till illustrationerna, en omfattande litteraturförteckning och ett register över IK 1–622, dvs. alla de brakteater som nämns i texten respektive katalogen. G.H.

Philipp von Rummel, Habitus barbarus. Kleidung und Repräsentation spätantiker Eliten im 4. und 5. Jahrhundert. XI + 481 s., Berlin & New York 2007 (Walter de Gruyter). (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde 55.) ISBN 978-3-11-019150-9. Kläder, frisyrier och yttre utsmyckning har stor betydelse för kollektiv identifikation och även för att skilja grupper av människor från varandra. Denna bok behandlar, som redan underrubriken anger, "Kleidung und Repräsentation spätantiker Elite im 4. und 5. Jahrhundert". Det är emellertid inte fråga om "eine realienkundliche Betrachtung von Kleidung, Schmuck und Frisuren [---] sondern von allem um deren Funktion als Zeichen innerhalb der Gesellschaft" (s. 4). Efter ett inledande kapitel som bl.a. innehåller en synnerligen bred forskningshistorik och ett mer allmänt kapitel om "Barbaren und Römer in spätantiken Schriftquellen", följer ett kapitel som behandlar beskrivningarna av de romerska klädidealerna (*habitus romanus*) och ett om *habitus barbarus*, alltså de klädideal som karakteriserade andra senantika folk som goter och vandaler. I detta sistnämnda kapitel, om *habitus barbarus*, finns intresseväckande avsnitt ur olika textkällor såsom Claudius Claudianus, Synesios, Johannes Chrysosto-

mos och Sidonius Apollinaris. De följande kapitlen i denna väldokumenterade monografi behandlar det aktuella temat utifrån det som en analys av bildframställningar ger och det som gravfynd kan tänkas belysa. Principiellt betydelsefullt är det kapitel som diskuterar "Der *habitus barbarus* zwischen Propaganda und Realität" (s. 376–400). Philipp von Rummels studie visar att tidigare forskargenerationers syn på de senantika gruppernas karakteristika i klädedräkt kan och måste problematiseras. Studien belyser instruktivt vilka källor som finns för en studie av detta slag, vad olika källor har att ge men också vilka källkritiska problem som finns i en sådan analys. Här har undersökningen generellt metodologiskt intresse.

L.-E.E.

*

Altnordische Philologie. Norwegen und Island. Herausgegeben von Odd Einar Haugen. Aus dem Norwegischen von Astrid van Nahl. 653 + 2 s., Berlin & New York 2007 (Walter de Gruyter). ISBN 978-3-11-018486-0. Under titeln *Handbok i norrøn filologi* utgavs 2004 av Fagbokforlaget en värdefull, mycket omfattande bok där olika grenar inom den norröna filologin beskrevs. Sedan rättelser gjorts, och texten dessutom enligt förordet något anpassats till en tyskspråkig publik, föreligger nu handboken i tysk översättning. Utgivare är bergenprofessorn Odd Einar Haugen och det ansvarsfulla uppdraget att översätta från norska till tyska har burits av filologen Astrid van Nahl, vilken gjort ett mycket gott arbete. Boken består av en inledning, tio långa kapitel och värdefulla litteraturförteckningar, förteckningar över relevanta internetsidor och ett trettiosidigt index. I det första kapitlet presenteras översiktligt men instruktivt de fornvästnordiska handskrifterna av Jon Gunnar Jørgensen, och dessutom konkret en rad handskriftsidor i bild och text. Man får vidare lära sig vad formatuppgifter och formelartade handskriftssignaturer står för, man får en översikt som belyser handskrifternas användning, insamlingen av dem under nya tiden m.m. En kort introduktion till diplomatiken lämnas också sist i kapitlet. Ett kapitel om textkritik och textfilologi följer så, med Odd Einar Haugen som författare. Han utreder klagörande textbegreppet, redogör för likheter och skillnader mellan den "gamla" och "nya" filologin (de likheter som finns måste också understrykas), redogör för arbetet med textutgåvor, redovisar och exemplifierar relevanta termer, och visar den potential som finns med elektroniska utgåvor. En bred och perspektivrik redovisning rörande runor och runtexter kommer därefter, signerad Karin Fjellhammer Seim. Här som i så

många andra sammanhang i handboken kopplas genomgången nära samman med konkreta texter, varvid vi möter både välkända runtexter och sådana från medeltiden som speglar både mer intrikata och helt alldagliga förhållanden. Huvudredaktören Odd Einar Haugen återkommer som författare av ett kapitel om paleografi där den latinska skriften och dess utveckling på västnordisk botten redovisas. Här återfinns vi redovisningar av relevanta termer, här redogörs för abbreviaturer, diakritika och mycket, mycket annat. De tiotal faksimiltrycken från forntida isländska och norska handskrifter med transkriptioner och kommentarer utgör en värdefull del av detta kapitel. Det följande kapitlet har Else Mundal som författare och behandlar den fornvästnordiska poesin, både Eddapoesin och skaldedikterna. Här redovisas versmått, heiti, kenningar, ofljöstbildningar och en hel del annat. Tolv skaldestrofer analyseras pedagogiskt. I det följande kapitlet redovisar Else Mundal den fornvästnordiska prosalitteraturen på ett mycket upplysande sätt. Ett intresseväckande avsnitt behandlar parallelltexter med textexempel. Marit Aamodt Nielsen svarar för ett kapitel om den syntaktiska utvecklingen på västnordiskt område där Paul Diderichsens fältschema kommer till användning och en del mer generella språktypologiska resonemang lyfter beskrivningen. Ett innehållsrikt kapitel författat av Inge Særheim behandlar ort- och personnamn på västnordiskt område. Viktigare norska ortnamn av äldre typ, bl.a. önamn, redovisas här på en karta, andra illustrativa kartor att för-tiga. Till Theo Vennemanns teorier om förindoeuropeiska inslag i den norska namnskatten, liksom till Hans Kuhns idéer om icke-indoeuropeiska inslag bland den nordvästeuropeiska namnen, ställer sig Særheim berättigat avvisande. Jan Ragnar Hagland lämnar en läsvärd redovisning över huvudsakligen fonologiska och morfologiska förhållanden i fornisländskan och fornnorskan, under det att Endre Mørck systematiskt beskriver förändringar på olika språknivåer i mellomnorsk. De kapitelavslutande avsnitten om "Weiterführende Literatur" förstärker ytterligare intrycket av en sällsynt väl genomarbetad handbok på den fornvästnordiska filologins område. Allt kan inte rymmas – ett avsnitt om den fornnordiska mytologin och religionen saknas exempelvis – men det som här föreligger är välskrivet, pedagogiskt framställt och ytterst intresseväckande. En handbok av hög klass har sålunda blivit resultatet av dessa framstående forskares gemensamma arbete, och borde kunna inspirera till ett motsvarande arbete rörande den medeltida danskan och svenskan.

L.-E.E.

Fire dagar i nordiske aviser. Ei jamføring av påverknaden i ordforrådet i sju språksamfun, utg. av Bente Selback och Helge Sandøy, 133 s., Oslo 2007 (Novus Forlag). (Moderne importord i språka i Norden 3.) ISBN 978-82-7099-472-4. Ett av de centrala målen för det samnordiska projektet *Moderne importord i språka i Norden* var att mäta omfånget av importord i skriftspråket under efterkrigstiden. Resultatet av denna undersökning presenteras i den här anmälda volymen, där bruket av importord i tidningsspråket undersöks vid två tillfällen, 1975 och 2000 för vart och ett av de sju språksamfunden isländska, färöiska, norska, danska, sverigesvenska, finlandssvenska och finska. I det inledande kapitlet ger utgivarna en bakgrund till undersökningen, diskuterar valet av tidningsspråk, materialets storlek, olika genrer och ämnen och fastställer hur begreppet ”moderna importord” ska tolkas. Huvuddelen av boken utgörs av resultatredovisningar, språksamfund för språksamfund, skrivna av Bente Selback, där samma frågor systematiskt ställs till de olika språken. För vart språk får vi en översikt över materialet, frekvensen av moderna importord, uppgifter om varifrån importorden kommer, hur det ser ut i olika genrer och i texter med olika ämnen, samt utvecklingen över tid. Därefter följer ett kapitel där Helge Sandøy sammanfattar undersökningen; bl.a. får vi föga förvånande veta att engelskan är den helt dominerande exportören, och att sverigesvenska har flest engelska importord (89,8 % av alla importord) medan isländska med 71,1 % har minst. Vad gäller importord från italienska, japanska och grekiska kommer däremot isländskan i topp; särskilt det höga antalet lån från italienskan (7,6 % av alla isländska importord) förvånar; Sandøy menar att en orsak kan vara att inom de områden där ord från dessa språk inlånas är isländskan mindre benägen än de andra språken att använda nyord. Boken avslutas med ett kapitel där Anne-Line Graedler jämför resultatet med vad man funnit i tidigare studier av importord. C.P.

John Kennedy, Translating the Sagas. Two Hundred Years of Challenge and Response. 1. Sagas – Translations into English – History and criticism. X + 222 pp., Turnhout, Belgium 2007 (Brepols Publishers n.v.). (Making the Middle Ages 5.) ISBN 978-2-503-50772-9. John Kennedys bok inleds med ett kapitel som behandlar frågan *varför* man genom århundradena översatt de medeltida isländska sagorna till engelska. Naturligtvis har det många gånger att göra med ett allmänt intresse för äldre historia – inte minst har sagorna en hel del gånger översatts ”for reasons of nation and race” –, och ett intresse för äldre trosföreställningar och sedvänjor, men i en del fall har syftet med översättningarna helt enkelt

varit att översättaren velat visa sagornas litterära värde. Översättarna har sålunda haft olika bevekelsegrunder för sitt arbete – historiska, antropologiska och litterära – och naturligtvis har de arbetat med "varying degrees of scholarly sophistication" (s. 19). Översättningarna ser därför mycket olikartade ut. I det därpå följande kapitlet redovisas systematiskt de problem en översättare av de här aktuella texterna möter, något som kan konkretiseras med bl.a. isländska patronymika och betydelsen av enskilda lexem. Därefter följer den kronologiska genomgången av engelska sagaöversättningar från pionjäröversättningarnas tid till sådana som gjorts på 2000-talet. Då de gäller de äldre översättningarna kan, bland många andra, nämnas George Stephens' översättning av Fritjofssagan, Samuel Laings av Heimskringla samt William Morris och Eiríkr Magnússons många översättningar från perioden 1869 till 1913. Bland senare översättningar kan nämnas Lee M. Hollanders *The Sagas of Kormák and The Sworn Brothers* och Theodore M. Anderssons och Kari Ellen Gades *Morkinskinna. The Earliest Chronicle of the Norwegian Kings (1030–1157)*. Ett kort avrundande kapitel har rubriken "The Future of Saga Translations". Kennedys bok ger en bild av de engelska översättningarna av sagorna under en tvåhundraårsperiod, lämnar värdefulla bibliografiska och biografiska upplysningar, och analyserar i viss utsträckning översättningarna men syntetiserar inte särskilt mycket. Slående är det stora intresse som ägnats den isländska medeltidslitteraturen från den engelskspråkiga världens sida.

L.-E.E.

Magnus Källström, Mästare och minnesmärken. Studier kring vikingatida runristare och skriftmiljöer i Norden. 446 s., Stockholm 2007 (Stockholms universitet). (Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Scandinavian Philology. New Series 43.) ISBN 978-91-85445-64-6. ISSN 0562-1097. Inledningskapitlet i denna mäktiga avhandling redogör för notation, materialredovisning, terminologi och principer för translitterering och normalisering av runtexter. Forskningsöversikten (kap. 2) kring ristarfornemlens funktion och språkliga utformning, ristarens sociala roll, arbetets organisation och enskilda runristare leder fram till de fem frågeställningar, som blir avhandlingens huvudsyfte att belysa (kap. 5–9). Men först diskuteras materialets avgränsning i tid och rum, metodfrågor om urval, typindelning, tolkning, hypotetiska ristargrupper, jämförelsematerial, attribuering, datering, runtypologi och arkeologisk stildatering, inklusive regionala skillnader (kap. 3). Läsings- och tolkningsproblem (kap. 4) skärskådas: skadade inskrifter, försvunna ristningar, föråldrade läsningar, flertydiga skrivningar, mångfunktionella verb och textinterna

problem. Så följer undersökningens kärnfrågor: formeltyper och deras geografiska spridning (kap. 5), formlernas språkliga och grafiska utformning, samband med skrivunderlag, geografiska och kronologiska skillnader, olika ristares verbval, formlernas placering på skriftytan etc. (kap. 6), arbetsfördelningen vid mer än en ristare, dvs. materialanskaffning, konstnärlig utformning, textformulering, huggning och målning (kap. 7), uppgifter om runristaren, med namnanalys, uppgifter knutna till ristarnamnet, olika typer av attribut (kap. 8), biografiska iakttagelser kring ristare och deras relationer, med särskild granskning av ett tiotal lokalt bundna ristare, fr.a. Åsmund Kåresson, som på goda grunder och med konsekvenser för spridningshistoria o.d. här antas vara inflyttad sydnorrländning. Den avslutande diskussionen och sammanfattningen utgör egna kapitel (10 och 11). Texten illustreras med 28 figurer (oftast foton och utbredningskartor) och 27 tabeller, listade omedelbart efter innehållsförteckningen. Sist, efter engelsk sammanfattning och diger litteraturförteckning, finns tre bilagor plus ett index över anförda ristningar från Danmark, Sverige, Norge, Brittiska öarna, Ryssland, Litauen och Grekland (med signum och sida i avhandlingen). Bilaga 1 är en oundgänglig kortfattad faktakatalog över i texten diskuterade inskrifter och ristarformler, medan bilaga 2 är en sammanställning av ristarnamn omnämnda i inskrifter med ristarformel av typ B eller C som i avhandlingen "har förts till de säkra grupperna 1–2" (ditematiska resp. monotematiska namn och antal namnbärare). I bilaga 3 listas personnamn knutna till Ingvars-tåget.

G.H.

Learning and Understanding in the Old Norse World. Essays in Honour of Margaret Clunies Ross edited by Judy Quinn, Kate Heslop, and Tarrin Wills. XIV + 456 pp., Turnhout, Belgium 2007 (Brepols Publishers n.v.). (Medieval texts and cultures of Northern Europe 18.) ISBN 978-2-503-52580-8. För de flesta läsarna av denna krönika är Margaret Clunies Ross naturligtvis ett välbekant forskarnamn; mindre bekant är kanske att hon utanför det fornnordiska området har lämnat substantiella bidrag också till ett område som Australian Aboriginal Studies. Detta senare område har säkerligen befruktat hennes medeltidsstudier med viktiga teoretiska och antropologiska perspektiv. I den festskrift hon här tillägnats har ett antal forskare lämnat bidrag till fem tematiska områden. Mer teoretiska bidrag inleder volymen under samlingsrubriken "Theoretical Frameworks for Understanding Old Norse Literature". I Vésteinn Ólasons artikel "The Icelandic Saga as a Kind of Literature with Special Reference to its Representation of Reality" dryftas representationen av realism och

övernaturalighet i sagorna, varvid bl.a. en genrediskussion aktualiseras. Det övernaturliga tas också upp i Torfi H. Tulinius' artikel "Political Echoes: Reading *Eyrbyggja Saga* in Light of Contemporary Conflicts", som på ett intressant sätt tolkar bakgrunden till sagatexten om de förunderliga händelserna på Fróðá. I Lars Lönnroths artikel dryftas "Structuralist Approaches" på sagalitteraturen, i Diana Whaleys artikel diskuteras skaldediktningen. Den andra sektionen behandlar problem rörande den fornnordiska myten och det fornnordiska samhället. Stefan Brink frågar sig hur enhetlig den fornnordiska religionen egentligen var, och till belysning av detta diskuteras de gudanamn som finns representerade i de skandinaviska ortnamnen. Istället för enhetlighet kan tydliga regionala mönster urskiljas, menar Brink. Detta är säkert en riktig tolkning, men dels är det ju här fråga om ett material där tolkningsproblem av olika slag föreligger (vilket också explicit demonstreras), dels kan man med rätta fråga sig om *frånvaro* av ett visst gudanamn inom en region automatiskt skall tolkas så att den aktuella gudomligheten aldrig dyrkats där. Även om en del frågor hade kunnat diskuteras ytterligare, rör det sig här om en mycket instruktiv översiktsartikel som blir till stor nytta för framtida forskning. Oden står i centrum för Jens Peter Schjødts artikel i samlingsvolymen, medan Eyvindr skaldaspillirs *Háleygjatal* behandlas av Russell Poole och *Hamðismál* av John Hines. De senare uppsatserna lämnar nya perspektiv på dikterna, inte minst genom att tidigare inte aktualiserad empiri dras fram, i Hines artikel t.ex. arkeologisk. En tredje avdelning rubriceras "Oral Traditions in Performance and Text". Här fäster jag mig särskilt vid Edith Marolds artikel om *mansöng*, "a Phantom Genre?", för att tala med underrubriken, och Stefanie Würths artikel om "Skaldic Poetry and Performance". Den fjärde sektionen i festskriften har rubriken "Vernacular and Latin Theories of Language". Den inleds med John Lindows studie "Poetry, Dwarfs, and Gods" rörande *Alvíssmál*, där han bl.a. lyfter fram det han ser som förbindelser mellan dvärgar och Oden. Kari Ellen Gade lyfter fram *Ælfrics* grammatik och betydelsen av den på Island, medan Fabrizio D. Raschellà går igenom och kommenterar den rika forskning som under de senaste två decennierna ägnats den forniländska grammatiska litteraturen. I den sista avdelningen behandlas det som kallas "Prolonged Traditions". Här finns bl.a. Andrew Wawns artikel om *Vatnsdæla saga*, "Visions and Versions", och M.J. Driscolls fascinerande kartläggning av *Skanderbeg*, "An Albanian Hero in Icelandic Clothing". Även Geraldine Barnes, Jürg Glauser, Mats Malm, Guðrún Nordal och Gísli Sigurðsson har bidragit med viktiga artiklar i volymen. En avslutande bibliografi sammanställd av Anna

Hansen ger oss en bild av festföremålets mångsidighet och produktivitet genom decennierna. Följdriktigt har Margaret Clunies Ross med *Learning and Understanding in the Old Norse World* hedrats med en sällsynt inspirerande och väl genomarbetad festskrift. L.-E.E.

Nya perspektiv inom nordisk språkhistoria. Föredrag hållna vid ett symposium i Uppsala 20–22 januari 2006. Utgivna av Lennart Elmevik. 208 s., Uppsala 2007 (Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur). (Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi 97.) ISBN 91-83352-69-1. ISSN 0065-0897. I ANF 120 (2005) anmäldes nr 87 i Akademiens skriftserie, "Språkhistoria och flerspråkighet. Föredragen vid ett internationellt symposium i Uppsala 17–19 januari 2003", tryckt 2004. Symposiet, som arrangerades i anslutning till publiceringen 2002 av första delen av tvåbandsverket "The Nordic Languages. An International Handbook of the North Germanic Languages", hölls på initiativ av handboksredaktionen. Med anledning av det andra bandets utgivning 2005 anordnades ett nytt symposium, varifrån tio av de tolv föredragen nu publiceras. John Ole Askedal inleder med studien "Grammatikalisering og typologisk restrukturering. Et perspektiv på norsk språkhistorie", med räckvidd även över grammatikaliseringsutveckling i de andra nordiska språken. Kurt Braummüllers "Det ældre germansk: åbne spørgsmål og mulige svar" knyter an till hans artikel (nr 74) i den ovan nämnda handbokens första del, där typologiska frågor togs upp, frågor som nu vidareutvecklas med delvis nya hypotetiska svar. Konklusionen blir att språkhistoriska undersökningar kräver hänsyn till forskningsresultaten från modern sociolingvistik, från pidgin- och kreolforskning och forskning kring flerspråkighet. I "The letters make no sense at all ...": språklig struktur i en "obegriplig" dansk runinskrift?" prövar Stig Eliasson en ny metod att göra det helt obegripliga hypotetiskt begripligt; ett pilottest visar att Sørup-stenens "nonsenstext" kanske kan vara en profan, språkligt meningsfull klartext. I "The (mis)use of linguistics: linguistic research and Norwegian nation building" skärskådar Ernst Håkon Jahr den roll som språkforskare och språkforskning spelade för den nya norska nationen efter 1814, en granskning som inte minst ger en nyttig lektion i förståelsen av språkkonflikten bokmål och nynorsk, talad och skriven. I "Om språksociologiska aspekter på språkhistorien" varnar Bengt Nordberg med belysande exempel för rutinmässig användning av nutida sociolingvistiska fenomen för att rekonstruera äldre språk (och omvänt), och förespråkar konsekvens vad avser begreppen innovation, variation och (språk)förändring. Med humor ger Inge Lise Pedersen i "Talesprogets

historie studeret i virkelig tid. En præsentation af Dansk Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier” en projekt- och programförklaring. Bo Ralphs ”Rökstenen och språkhistorien” föranleds av att han fått Svenska Akademiens uppdrag att skriva en redogörelse för svenskans historia, vilket här resulterar i ett helt nytt tolkningsförslag. I ”Kvantifiering og typologisering av språkändring og samfunn” vill Helge Sandøy utveckla ett kategoriserings- och mätinstrument för bedömning över tid av sambandet mellan språk och samhälle, här i form av ett experiment med kvantifierade fonologiska, morfologiska och syntaktiska förändringar 1200–1500 och 1500–2000, uttryckt i grammatiska tal respektive frekvenssiffror. Ulf Teleman reflekterar över ”Svensk talspråkhistoria: tempo och riktning”, från medeltid till nutid, och drar slutsatsen att medeltidens talspråk var relativt enhetligt, varpå ”dialektiteten” på landsbygden långsamt ökade och kulminerade mot 1700-talets slut för att snabbt reduceras under 1800-talet, medan den samma i städerna kulminerade redan under 1400-talet. Slutligen presenterar Lars Wollin i ”Fiktionens språk – och verklighetens” forskningsprojektet FILIS (Fiktionslitteratur på svenska) vid Åbo Akademi, och antyder forskningsinriktningar inom ”äldremodern” svensk språkhistoria. G.H.

Poetry on Christian Subjects. Part 1: The Twelfth and Thirteenth Centuries. Part 2: The Fourteenth Century. Edited by Margaret Clunies Ross. lxxiv + 1040 pp., Turnhout 2007 (Brepols Publishers n.v., Turnhout, Belgium). (Scaldic Poetry of the Scandinavian Middle Ages. Volume VII.) ISBN 978-2-503-51893-0 (in 2 vols). För detta imponerande utgivningsprojekt, som startade år 2000, svarar huvudredaktören tillsammans med en erfaren grupp biträdande redaktörer. Band VII av *Scaldic Poetry* (SkP) är det första i en serie av planerade nio (åtta textband och ett registerband). Syftet med den kritiska nyutgåvan är att både i tryck och fullt sökbar elektronisk form presentera skaldediktningen mot bakgrund av alla kända handskrifter och hittills publicerade kommentarer. Originaltexterna kombineras med engelsk översättning plus noter, därtill med en läsarvänlig prosaversion av den ofta komplicerade, kenningsmyckade syntaxen. Tvåbandsverket inleds med huvudredaktörens förord och tack till medarbetarna, nödvändiga förkortnings-, käll- och terminologiförteckningar, en presentation av de 16 närmast ansvariga redaktörerna samt en introduktion i 10 avsnitt: 1 om nyutgåvan, 2 korpusbeskrivning, 3 genrer, 4 handskrifter, 5 skaldediktarna och deras publik, 6 tradering och mottagande, 7 metrik (versformer, kenningar, drapor/visor etc.).

8 lånord och främmande personnamn, 9 normalisering av 1300-talsdikterna (fr.a. ljud- och syntaxförändringar visavi ortografin), 10 manual för läsaren/brukaren (grafiskt återgiven på omslagens insidor). Var och en av de 28 dikterna, varav 22 anonyma, förses med en introduktion (i förekommande fall med skaldebiografi), strofvis uppställd grundtext plus prosaversion, engelsk översättning, handskriftskommentar, läsarter, förekomst i utgåvor, kontexter samt noter. Sist följer litteraturförteckning, förstaradsregister, index över namn och termer samt förkortningarna för dikterna i *Lexicon poeticum* jämförda med utgåvans. Bandets första del redovisar de sex 1100-talsdikterna *Geisli*, *Jónsdrápa* (två versioner), *Harmsól*, *Leidarvisan* och *Plácitusdrápa*, samt de fem 1200-talsdikterna *Jónsvísur*, *Líknarbraut*, *Sólarljóð*, *Hugsvinnsmál* och *Heilags anda drápa*, medan andra delen upptar 16 anonyma 1300-talsdikter och Kálfr Hallssons *Kátrínardrápa*. G.H.

Jan Paul Strid, Vokal på glid. Till frågan om östnordisk brytning av kort y. 136 s., Stockholm 2007 (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien). (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Filologiskt arkiv 46.) ISBN 978-91-7402-369-5. ISSN 0083-6745. I denna volym i Vitterhetsakademiens serie *Filologiskt arkiv* av linköpingsprofessorn Jan Paul Strid behandlas den ljudförändring som innebär att kort *y* bryts framför *r*- och *l*-förbindelser. Ljudförändringen kan exemplifieras av sv. *skjorta*, *kejortel*, *gjord* gentemot isl. *skyrta*, *kyrtill*, *gyrð*. Ljudutvecklingen har varit omdiskuterad i litteraturen, vilket författarens forskningsöversikt visar. Här möter man flera av den historiska språkforskningens välbekantare namn. Efter ett kapitel om *skjorta* och *kejortel* – där det fastslås att just kulturord av denna typ inte är särdeles vittnesgilla då det gäller frågan om det aktuella brytningsfenomenets utbredning – följer kapitel om brytningens betingelser, såväl inre som yttre betingelser, och om brytningen sedd i ljuset av fornsvenska textkällor samt dialektal och onomastisk evidens. Då det gäller ortnamnen hade man ibland enligt krönikörens mening gärna sett en ännu djupare penetrering av olika tolkningsalternativ. Möjligheterna för det av författaren använda verktyget *topolingvistik* demonstreras instruktivt i boken. Man kan sammanfattningsvis fastslå att brytningen är en novation som från sydskandinaviskt område under tidig medeltid tränger in i Sverige uppefter gamla och etablerade spridningsvägar, både västliga och östliga. Frågan om ljudfenomenets ursprung dryftas; är det fråga om en spontan novation på Jylland eller skall det ses i förbindelse med brytningen i frisiska och fornengelska? På detta sätt aktualiseras den vidsträcktare frågan om

hedebynordiskan, en diskussion som fått en förnyad aktualitet under det senaste decenniet, bl.a. genom en uppsats av Gun Widmark (ANF årg. 109, 1994). Jan Paul Strids studie har, förutom att den på ett klagörande sätt diskuterar den aktuella ljudförändringen, även ett mer principiellt intresse.
L.-E.E.

Daniel Sävborg, Sagan om kärleken. Erotik, känslor och berättarkonst i norrön litteratur. 663 s., Uppsala 2007 (Uppsala universitet). (Acta Universitatis Upsaliensis. Historia Litterarum 27.) ISBN 978-91-554-6929-0. ISSN 0440-9078. Daniel Sävborgs mycket omfattande bok, över 650 sidor, om erotik, känslor och berättarkonst i den norröna litteraturen är resultatet av ett treårigt forskningsprojekt som på ett lyckosamt sätt följts av en forskarassistentanställning inom vilken monografin kunnat slutföras. Den tiden har säkerligen behövts för att materialet skulle kunna insamlas och inträngande analyseras på det sätt som här är fallet. Själva basbegreppet *kärlek* kan naturligtvis diskuteras, här definieras den som "en heterosexuell attraktion till en specifik person, där en känsla av själslig attraktion finns utöver rent sexuellt begär". Arbetet är textanalytiskt med en komparativ metod som bas. Detta hindrar förstås inte att även åtskilliga mentalitetshistoriska och filologiska resultat redovisas här. Det primära forskningsobjektet är islänningasagorna, men perspektivet är samtidigt brett så att hela den norröna litteraturen fram till cirka 1350 dras in i studien. I ett kapitel undersöks mycket grundligt gestaltningen av kärleken i de tre inhemska sagakategorierna islänningasagor, konungasagor och "samtidöarsögur", och de många likheterna i stil, klichéer och motiv, uttryckssätt och värdering av känslor lyfts fram av författaren. Här redovisas bland mycket annat den uttryckligt i islänningasagorna nämnda kärleken och dess språkliga uttryck, de fysiska uttrycken för erotisk attraktion men också exempelvis beskrivningar av förförelse, kränkning och släktingars vrede i islänningasagorna. I ett särskilt avsnitt dryftas innebörden av *mansongr*, benämningen på en erotiskt relaterad diktning, där författaren enligt krönikörens mening med goda argument korrigerar ställningstaganden i tidigare forskning. I det följande kapitlet behandlas kärleken i den höviska diktningen, och författaren kan konstatera att kärleken i den höviska traditionen utgjorde ett populärt fenomen i den medeltida skandinaviska bildkonsten och litteraturen. Kärleken i den inhemska poetiska traditionen utreds sedan i ett kapitel, där skaldepiker, Eddadikter men också västgermansk diktning behandlas. Intressväckande avsnitt här dryftar runinskrifterna på Bryggen i Bergen och kärleksskildringen i Skírnismál, i vilken senare dikt skildringen av Sävb-

borg anses vara inspirerad av den höviska litteraturen. Ett tvåhundra-sidigt kapitel avhandlar olika aspekter på kärleken – dess roll, gestaltning och ursprung – i ett antal islänningasagor. I ett avrundande avsnitt i kapitlet polemiserar författaren mot vissa slutsatser i Lars Lönnroths arbete om ”de två kulturerna”; Lönnroths åsikter att islänningasagorna ”är fundamentalt influerade av kontinental litteratur och hans uppfattning att det inte ens skulle finnas någon fundamental genreskillnad mellan inhemska sagaverk och översättningsverk [...] synes i grunden felaktiga”, framhåller Sävborg (s. 544). Sedan bl.a. skildringen av kärleken i Snorra Edda, foraldarsögur och några inhemska riddarasögur granskats, sammanfattas studien i ”essäform”. Denna mycket omfattande monografi diskuterar initierat ett stort och ingalunda alla gånger särskilt lättpenetrerat material; den avslutande käll- och litteraturförteckningen omfattar hela 25 sidor. Att det i den forna isländska litteraturen finns så mycket relevant material rörande kärlek är nog redan det ägnat att förvåna. Man kan någon gång vid läsningen tycka att den språkliga empirin hade kunnat granskas mer systematiskt och även de mer mentalitets-historiska dimensionerna hade säkerligen kunnat dryftas djupare. Kanske hade också Sävborg med fördel kunnat runda av en del resonemang och därigenom skapat en mer koncentrerad framställning. Men det skall först som sist understrykas att detta arbete öppnar för en djupare förståelse av den medeltida isländska litteraturen och därför äger stort värde.

L.-E.E.

Udenlandske eller hjemlige ord? En undersøgelse af sprogene i Norden, red. av Guðrún Kvaran, 187 s., Oslo 2007 (Novus Forlag). (Moderne importord i språka i Norden 6.) ISBN 978-82-7099-474-8. Ett av de centrala målen för det samnordiska projektet *Moderne importord i språka i Norden* var att undersöka hur de olika nordiska språken förhåller sig till språkpurism och språkvård – att det finns skillnader är känt sedan tidigare. Syftet med den undersökning som presenteras i den här anmälda volymen är att visa hur importord blir mottagna i de olika nordiska språksamfundet, om de direkt tas över eller om de ersätts av inhemska ord. För studien utvaldes dels 40 olika ord inom områdena IT, mat, bollspel och ungdomsmusik, dels ytterligare 138 importord som är vanliga i alla de nordiska språken. Dessa ord studerades i tidningstexter från 1975 och 2000 på isländska (Guðrún Kvaran), danska (Pia Jarvad), norska (Helge Omdal), sverigesvenska och sverigefinska (Åsa Mickwitz) och finska (Hanna Hakala). Resultaten från de enskilda språken jämförs i ett avslutande kapitel av redaktören. Det framgår här bl.a. av översikten över

de 40 orden från fyra valda områden att importorden i svenskan (båda varianterna) i fem fall används oftare än motsvarande inhemska ord, i fyra fall i danskan och norskan, samt i två fall i finskan och isländskan. Som redaktören konstaterar stämmer detta resultat med den syn på importord som man finner i respektive lands språkpolitik: ju mindre det allmänna intresset är för språkvård, desto fler importord accepteras i språket. C.P.

*

Einar Sigurðsson í Eydölum, Ljóðmæli. Jón Samsonarson og Kristján Eiríksson bjuggu til prentunar. XXXVII + 284 s., Reykjavík 2007 (Stofnun Árna Magnússonar). (Stofnun Árna Magnússonar. Rit 68.) ISBN 978-9979-819-97-4. En viktig aspekt av den lutherska reformationen i Nordeuropa under 1500-talet var att verka för att psalmer gjordes tillgängliga på modersmålet. På Island publicerades två smärre psalmböcker med totalt 52 psalmer på isländska 1555 och 1558, men först i och med att Guðbrandur Þorláksson blev biskop på Hólar 1571 kom arbetet med att skapa en isländsk psalmskatt igång på allvar. För att popularisera psalmerna verkade Guðbrandur för att folkliga genrer som *rímur* användes i psalmerna, något som inte minst märks i *Vísnaþók* som han lät publicera 1612. Den första delen av denna bok är huvudsakligen skriven av Guðbrandurs vän Einar Sigurðsson (1538–1626), på sin tid den ledande isländske poeten. Einars diktning presenteras i den här anmälda volymen. Här återges huvuddelen av de psalmer Einar har med i *Vísnaþók* och de flesta övriga dikter från hans hand som vi känner till. Bokens inledning ger en översikt över den lutheranska psalmdiktningen på Island och en biografi över Einar Sigurðsson; här finner vi också en kort engelsk summary. Bokens tredje del, *Skýringum og athugasemdum*, innehåller kommentarer till och bibliografiska uppgifter om ett antal av Einar's psalmer och kväden. C.P.

Jon Gunnar Jørgensen, The lost vellum Kringla. Translated from the Norwegian by Siân Grønlie. Redactors Michael Chesnutt [&] Jonna Louis-Jensen. XXVIII + 369 pp. + 1 foldout, Copenhagen 2007 (C. A. Reitzels forlag). (Bibliotheca Arnarnagæana Vol. XLV.) ISBN 978-8778-765-14-7. Detta är en bearbetad version av författarens avhandling från Oslo 1999, tillkommen inom ramen för Heimskringlaprojektet vid Oslo universitet under ledning av Eyvind Fjeld Halvorsen, Else Mundal och Vésteinn Ólason. Vid utgivningen i Bibliotheca Arnarnagæana har

Michael Chesnutt och Jonna Louis-Jensen verkat som redaktörer. Syftet med denna volym är att undersöka de kända avskrifterna av den förlorade pergamenthandskriften av *Heimskringla*, som går under benämningen *Kringla*. En sida är bevarad av originalhandskriften. Förf. vill ta reda på hur dessa avskrifter bäst kan användas för att rekonstruera originaltexten. Förf. vill också ge en fyllig beskrivning av den förlorade handskriftens ålder, historia och ursprungliga innehåll. De medeltida handskrifter som innehåller hela *Heimskringla* presenteras i det första kapitlet, där förf. också diskuterar namnen *Kringla* och *Heimskringla*. I kapitel 2 till 4 får vi en översikt över forskningsläget, samt uppgifter om *Kringlas* historia, ursprungsort och innehåll. Kapitel 6 till 8 beskriver utförligt de olika avskrifterna av *Kringla*, och resultaten sammanfattas i kapitel 9. I appendix reproduceras bl.a. Árni Magnússons avskrift av *Ynglingatal* och *Háleygjatal*. Boken avslutas med ett handskriftsregister, ett namnregister, samt listor över bilder och tabeller. C.P.

Lasse Mårtensson, AM 557 4to, Studier i en isländsk samlingshandskrift från 1400-talet, 232 s., Uppsala 2007 (Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet). (Stencilaavhandling vid Uppsala universitet.) I denna avhandling beskrivs den isländska 1400-talshandskriften AM 557 4to, ett av huvudmanuskripten för *Gunlaugs saga orms tungu* och *Eiríks saga rauða*. Handskriften, som också rymmer ytterligare 10 texter, har ett oansenligt yttre med många defekta pergamentsblad, skriften är oregelbunden och de få utsmyckningarna anspråkslösa. Förf. har tre syften. Han vill för det första så fullständigt som möjligt rekonstruera de delar av handskriften som idag saknas, för det andra skapa byggstenar för en ortografisk undersökning och kartlägga den mikro- och makropaleografiska variationen, samt för det tredje lösa frågan om hur många skrivare som varit inblandade. Dessa tre syften styr dispositionen av avhandlingen, med kapitel om den yttre formen och innehållet, typologiska och ortografiska enheter i handskriften, en grafemetablering, mikro- och makropaleografiska iakttagelser och en undersökning av ortografin. Av den detaljerade genomgången drar förf. slutsatsen att två skrivare varit aktiva vid produktionen av handskriften. Avhandlingen avslutas med en engelsk summary samt förteckningar av tabeller och figurer. C.P.

Brit Mæhlum, Konfrontasjoner, Når språk møtes, 221 s., Oslo 2007 (Novus Forlag). ISBN 978-82-7099-460-1. I denna intressanta bok om språkmöten vill förf. komma fram till en ingående och principiell förstå-

else av vad för slags krafter som aktualiseras när språk möts. I bokens första del behandlas språkkontakt och språkkonflikt i allmänhet, som en introduktion till en presentation av forskningsområdet kontaktlingvistik. Den andra delen fokuserar på kontakter inom ett och samma språk (standard-dialekt; dialektala öar, möten mellan olika dialekter), och den tredje delen på mötet mellan majoritets- och minoritetsspråk. Den fjärde delen lyfter fram mötet mellan det nationella och det globala, och tar bl.a. upp engelskans inflytande på norskan. I den avslutande delen ser förf. närmare på mötet mellan nynorsk och bokmål. Iakttagelser som rör dimensionen traditionellt och modernt löper som en röd tråd genom hela boken. C.P.

Klaus von See, Beatrice La Farge, Wolfgang Gerhold, Eve Picard, Katja Schulz, Kommentar zu den Liedern der Edda. Bd. 5: Heldenlieder, Frá dauða Sinfjötla, Grípisspá, Reginsmál, Fáfnismál, Sigrdrífumál, 620 s., Heidelberg 2006 (Universitätsverlag Winter). ISBN3-8253-5180-7. Den nya Edda-kommentaren har nu kommit till band 5, som tar upp fem hjältedikter, *Frá dauða Sinfjötla, Grípisspá, Reginsmál, Fáfnismál* och *Sigrdrífumál*. Tidigare band är anmälda i litteraturkrönikan i ANF 116 och ANF 120. Varje text kommenteras med avseende på bibliografiska uppgifter (gemensamma för de fem dikterna), handskriftsbeskrivning, forskningshistorik, stilhistoria, idéinnehåll, komposition, metrik, ord-förråd och stilistik, litteraturhistoria och datering. C.P.

*

Henrik Galberg Jacobsen og Peder Skyum-Nielsen, Dansk sprog. En grundbog. 2. udgave. 310 s., Århus 2007 (Schønberg). ISBN 978-87-570-1699-4. Första upplagan (2006) av denna allmänna introduktion till det danska språket på akademisk nivå anmäldes i krönikan 1997, ANF 112:203. Liksom första upplagan vänder sig den andra i första hand till danskstuderande på seminarier, lärarhögskolor och universitet. Den mest iögonenfallande ändringen i förhållande till första upplagan är tillkomsten av ett nytt kapitel "Fonetik". Andra större ändringar finns i kapitlen Sprogbruksanalyse, Ord, helheder og orddannelse och Juridisk sprogbrug. Härtill kommer en del smärre ändringar som har till uppgift att ajourföra boken. Ämnesregistret har vidare supplerats med ett namnregister. Totalt har sidantalet ökat med 55 sidor. C.P.

Jacob Thøgersen, Det er meget godt som det er ... er det ikke? En undersøgelse af danskernes holdninger til engelsk. 270 s., Oslo 2007 (Novus forlag). (Moderne importør i språka i Norden 10.) ISBN 978-82-7099-479-3. Inom ramen för det samnordiska projektet *Moderne importør i språka i Norden* gör förf. till denna volym en specialundersökning av den danska hållningen till främmande språks – särskilt engelskans – inverkan på det danska språket. Undersökningen baserar sig på intervjuer med 49 danskar med fyra olika livsstilar och olika social bakgrund, och huvuddelen av boken redovisar vad engelska och andra främmande språk betyder för dem i deras vardag, i många fall genom att förf. återger informanternas egna ord. I tre kapitel tar förf. upp frågor om främmande språks roll i utbildningssystemet, i olika domäner (EU, vetenskap, populärmusik) och inom olika ämnesområden (datorer, IT, mat och dryck, sport, kyrka m.m.). Ett kapitel ägnas språkpolitisk frågor. Genom att undersöka vad informanterna säger om språk kan förf. också avslöja vilka uppfattningar som är mer generella, och vad som sker när åsiktsundersökningar förvandlar informanternas tal till siffror som ska belysa befolkningens inställning i olika frågor. Som förf. påpekar är det sällan så enkelt som att ställa en fråga och notera svaret. Informanterna missförstår, omtolkar, diskuterar och debatterar, och mycket av detta försvinner i de formella mätningarna. Att låta den enskilde komma till tals blir ett sätt att balansera de statistiska undersökningarna av hur danskarna förhåller sig till främmande språk. C.P.

*

Maia Andréasson, Satsadverbial, ledföljd och informationsdynamik i svenskan. 16 + 305 s., Göteborg 2007 (Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet). (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 7.) ISBN 978-91-87850-31-8. ISSN 1652-3105. Medan svenskans ledföljd i många avseenden är relativt fast, utmärker sig mittfältet med inverterat subjekt, satsadverbial, negation och svaga objektspronomen för relativt stor ledföljdsvariation. Det är denna variation som står i centrum för författarens intresse i denna doktorsavhandling. Med hjälp av en korpusundersökning av nutida roman- och tidningstext undersöker förf. vilka faktorer som påverkar variationen i mittfältet. Ordningen mellan adverbiala och substantiviska led är till stor del relaterad till satsens informationsdynamik. Andra faktorer som spelar en roll är räckvidd och var framhävda led står i satsen. Förf. undersöker också styrkan hos de olika mönster och principer som inverkar på ledföljden med hjälp av en opti-

malitetsteoretisk analys inom ramen för Lexikal-funktionell grammatik. Boken avslutas med en engelsk summary, en översikt över taggar och exempeltagging samt en förteckning över de villkor som förf. funnit fram till. C.P.

Från drasut till brakknut. Studier tillägnade Gerd Eklund på 65-årsdagen den 23 oktober 2007. Huvudred. Maj Reinhammar. 238 s., Uppsala 2007 (Meddelanden från Sällskapet för svensk dialektologi 1.) ISBN 978-91-977030-0-0. ISSN 1654-5524. Vänskriftens 32 bidrag speglar initierat, mångsidigt och ömsint festföremålets relationer till vänner, yrkes- och forskarkolleger, kring de gemensamma intressena, hembygdskulturen och språket, och då särskilt dialektologin. Det gäller värmländska dialektdiktare, själva dialektbegreppet, värmlänningen som blev dalkarl (kring (Levander-)Björklunds livsverk "Dalmålsordboken"), kommenterade dialektutskrifter kring enbärdricka, bohüsländska och jämtländska dialekttexter, ordstudier (*drasut*, *marknad* och *torg* i skandinaviska dialekter, kvinnoheiti i Kormaks visor, ALE-atlasens ord för 'herde', skodon som *bottforer*, *bottiner* och *galoscher*, isländska *keveif* 'biskopshuva' och 'kujon', *ravel* och *wavel* m.m. 'struntprat', svenska lånord i estnisk dialekt, *brak* och *bris* och ord i isländskan med övergång *wr > r*), dialekt i Swedbergs "Swensk Ordabok", ortnamn (*Horgeboden* och *Horgeffjorden*; *Vindeltn*; *Weffle sion* och *Vegern*), omfattning som särdrag i syd-österbottnisk dialektsyntax, äländska byordningar, ordböjning och syntax i barnspråk, värmländskt kynne i dödsrunor över näringslivets män, minnen av en berättarglad Sundbornsprofil, fynd i olika värmlandsarkiv, glimtar från omfattande projekt som överföringen av "Dalbyordboken" från manuskript till cd-rom, eller undersökningen "Dialektutjämning i Västsverige" (efter 1950) – en ovetenskaplig humoristisk betraktelse över "Separatorn" liksom Lars Huldéns underfundiga anteckningar om glömskan och minnet icke att förglömma. G.H.

Gränslösa texter, Perspektiv på översättning, red. av Yvonne Lindqvist. 196 s., Uppsala 2007 (Hallgren & Fallgren). (Språkvårdssamfundets skrifter 38.) ISSN 0347-5379. ISBN 978-91-7382-830-7. Syftet med denna antologi, som det presenteras i redaktörens förord, är att stimulera översättningsvetenskapens utveckling genom att empiriskt visa på några av de infallsvinklar till studiet av text, talad och skriven, som översättningsvetenskapen erbjuder. Volymen innehåller åtta artiklar och avslutas med en kort presentation av bidragsgivarna och redaktören. Birgitta Englund Dimitrova skriver om tjugo år av svensk översättningsvetenskap, Chris-

tina Gullin om när det främmande blir svenskt, och Mats Larsson om den tappre soldaten Svejik i gammal och ny tappning. Därpå följer en artikel av Gunilla Anderman om att ta publiken till pjäsen eller pjäsen till publiken, Ingrid Wikén Bondes artikel om Freud på svenska, och Kristina Jämtelids parallellskrivning, överskrivning, globalisering och produktbroschyren. Slutligen följer Cecilia Wadensjöns artikel om en tv-intervju med Gorbatsjov, och Lars Wollins artikel om översättning under 1800-talet. C.P.

Alfred Holl, Sara Maroldo, Reinhard Urban, The Inflectional Morphologies of the Swedish Noun, the Swedish Verb and the English Verb. Reverse Dictionaries Based upon Data Mining Methods. 374 pp., Växjö 2007 (Växjö University Press). (Mathematical Modeling in Physics, Engineering and Cognitive Sciences 12.) ISBN 978-91-7636546-5. ISSN 1651-0267. I den här boken presenteras resultatet av en automatisk dataanalys (data mining) av böjningsmorfologi; i boken analyseras substantiv- och verbböjning i svenskan, och verbböjning i engelskan. Till skillnad från vanlig (manuell) språkvetenskaplig dataanalys är syftet här att utarbeta en algoritm som är oberoende av individuella naturliga språk och ordklasser; Holl har redan i tidigare forskning utarbetat en sådan algoritm, som här vidareutvecklas och prövas. Boken består av fem delar, samt en bibliografi. I första delen presenteras motivationen för forskningen och den metod som används, medan andra delen tar upp olika led i dataanalysen. Delarna 3, 4 och 5 presenterar den automatiska dataanalysen av engelskans verbböjning, svenskans substantivböjning och svenskans verbböjning. En preliminär version av analysen av svenskans verb har tidigare publicerats i ANF 116 (2001). C.P.

Per Holmberg & Anna-Malin Karlsson, Grammatik med betydelse. En introduktion till funktionell grammatik. 219 s., Uppsala 2006 (Hallgren & Fallgren). (Språkvårdssamfundets skrifter 37.) ISBN 978-91-7382-821-5. ISSN 0347-5379. Detta är den första samlade presentationen på svenska av den systemisk-funktionella grammatiken, här något oegentligt kallad "funktionell grammatik". Målgruppen är i första hand nybörjare på universitetsnivå, som kan tänkas ha basala kunskaper i traditionell grammatik. Med "funktionell" menas här att grammatiken utgår från språkets förmåga att skapa betydelse i kommunikation mellan människor. Den systemisk-funktionella grammatiken, ursprungligen utvecklad av Michael Halliday på 1970-talet, är en språkmodell där betydelse och funktion är utgångspunkten och den grammatiska formen kommer i

bakgrunden. Kontext och språkbruk ses som grunden för hela grammatiken. Denna typ av grammatik har länge använts för olika slag av textanalys – med dess hjälp kan vi komma fram till vad talare och skribent håller på med, varför de gör som de gör och hur de kunde gjort annorlunda. Med hjälp av den funktionella grammatiken kan vi ge uttryck för de betydelser som uttrycks i texten. Grammatiken ser språket som uppdelat i olika skikt: *kontexten*, *betydelsen*, *lexikogrammatiken* och *de fysiska uttrycken*; mera traditionella grammatikor sysslar företrädesvis med de två sistnämnda skikten. Efter en inledning där den funktionella grammatiken presenteras följer kapitel om språkbruk och grammatik, om språkhandlingar och modalitetens grammatik, och om processer, omständigheter, handlingar och händelser. Boken innehåller vidare kapitel om logiska betydelsereationer, om informationsflöden, specialiserat språk och abstrakta texter, och värderingar i ett samtal. Det avslutande kapitlet tar upp några av de viktigaste tillämpningarna av den funktionella grammatiken, som kritisk diskursanalys och skrivpedagogik. Boken avslutas med ett termregister och uppgifter om författarna. C.P.

Interaktion och kontext, Nio studier av svenska samtal, red. Elisabet Engdahl & Anne-Marie Londen, 354 s., Lund 2007 (Studentlitteratur). ISBN 978-91-44-02241-3. De nio artiklarna som publiceras i denna volym har tillkommit inom ramen för projektet *Samtalspråkets grammatik*; en tidigare volym med uppsatser från projektet, utgiven av Jan Anward och Per Linell 2005, anmäldes i Litteraturkrönikan ANF 121 (2006):300 f. Artiklarna i den här anmälda volymen utgör både en fortsättning på och en vidare utveckling av teman som behandlades i den förra volymen. I sin inledning ger redaktörerna en kortfattad bakgrund till modern samtalsforskning, presenterar projektet *Samtalspråkets grammatik* och ger en kort resumé av de ingående bidragen. I det första bidraget skriver Jan Lindström och Per Linell om det de kallar *x-och-x-konstruktionen*, d.v.s. samordningar av typen *många och många* som kan användas som respons på något som just sagts. Anne-Marie Londen och Jan Lindström skriver om konjunktionerna *så att* och *men att*, Gustav Bockgård studerar syntax och prosodi vid turbytesplatser, och Cajsa Ottesjö undersöker de språkliga handlingar som samtalsdeltagare utnyttjar sig av för att fullfölja ett tillfälligt avbrutet tema i ett samtal. Karolina Wirdenäs beskriver solidaritet i gruppsamtal, och Jonna Ahti undersöker konflikter i finlandssvenska chatsamtal. Anna Lindström och Hanna L. Bergeå presenterar preliminära resultat från en studie av klagomål i möten mellan lantbrukare och naturvårdsrådgivare, och

Camilla Lindholm visar hur en talare med demenssjukdom använder fasta uttryck som kommunikativ resurs. Boken rymmer också en fallstudie där Jan Anward beskriver hur samtalsrummet befolkas. På insidan av baksidespärmen ges en teckenförklaring till de i boken publicerade transkriptionerna. C.P.

Christer Lindqvist, Schwedische Phonetik für Deutschsprachige, X + 207 s., Hamburg 2007 (Helmut Buske Verlag). ISBN 978-3-87548-358-1. Trots att skandinavistik, inklusive svenska, lockar en icke obetydlig mängd studenter i Tyskland, har det fram tills nu saknats en lämplig framställning om svenskans uttal. Den här anmälda boken fyller denna lucka. Boken består av elva kapitel. Efter en inledning och en översikt över de fonologiska grundbegreppen och den artikulatoriska fonetiken följer två kapitel om svenskans konsonanter och de assimilationsregler som gäller för dessa. I det därpå följande kapitlet behandlas svenskans vokaler. Ett kortare kapitel tar upp fonotax och uttalsreduktion, medan kapitlet om lexikal prosodi, fras- och satsintonation är betydligt längre. Ett kapitel innehåller uppgifter om företeelser som onomatopoetik, ljudsymbolik och interjektioner, ett annat ger ortografiska upplysningar, bl.a. en översikt över de viktigaste grafem-fonem-motsvarigheterna. Boken avslutas med en transkriberad exempeltest och en översikt över tecknen i IPA; därpå följer litteraturförteckning och ett sakregister. Slutligen ger förf. en översikt över innehållet i den CD-skiva som åtföljer boken. C.P.

Harry Lönnroth, Ekenäs stads dombok 1678–1695. I. Rättsfilologisk studie av en 1600-talshandskrift. II. Filologisk utgåva med kommentar och register. 200 + 496 s., Helsingfors 2007 (Finska Vetenskaps-Societeten). (Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk 171–172.) ISBN 978-951-653-351-6 + 978-951-653-352-3. ISSN 0067-8481. Avhandlingen recenserar på annan plats i denna årgång av fakultetsopponenten Per-Axel Wiktorsson. L.-E.E.

Harry Lönnroth, Filologin som vetenskap. Artiklar om textutgivning och filologisk metod. 130 s., Tammerfors 2007 (Tampere University Press). ISBN 978-951-44-7115-5. Denna lilla volym av tammerforsforskaren Harry Lönnroth innehåller förutom en inledning sex artiklar av vilka fem tidigare publicerats. Här har de senare genomgått en lättare omarbetning. Fokus ligger i boken på textutgivning och filologisk metod. I en mening är artiklarna biprodukter till författarens avhandlingsarbete om Ekenäs stads dombok 1678–1695 som nu framlagts och av fakultetsop-

ponenten recenseas på annan plats i denna årgång av ANF. Den första uppsatsen om Johannes Messenius' *Berättelse om några gamla och märkliga Finlandz Handlingar* (där originalhandskriften finns på Kungliga Biblioteket, Stockholm) är en textfilologisk handskriftsstudie. I artikeln om Ekenäs rådstugurätts domböcker i ett historisk-pragmatiskt perspektiv visas vilka möjligheter som finns att på grundval av skriftligt material av denna typ utforska en äldre tids talspråk. Filologihistorisk är den uppsats som ger en kritisk översikt över domboksutgivningen i Finland, och likartat är perspektivet i artikeln om textutgåvorna och traditionen i finländsk nordistik, vari utgivningen också studeras i sitt editionsfilologiska sammanhang. Frågor hörande till editionsfilologins etik behandlas i ett bidrag som tar sin intressanta utgångspunkt i två romaner, Henry James' *The Aspern Papers* 1888 (i svensk översättning '*Asperns brev*') och Martha Cooleys *The Archivist* 1998 (ännu inte översatt till något nordiskt språk). I det sista bidraget i volymen, en bearbetning av författarens *lectio praecursoria* i december 2006, behandlas frågan om edition som akademiskt lärdomsprov. Värde av denna artikelsamling förhöjs tack vare det register som sammanställts. Vissa upprepningar har inte kunnat undvikas, men som helhet är det en värdefull samling artiklar som Harry Lönnroth här fört samman. L.-E.E.

Anna Malmbjer, Skilda världar. En språkvetenskaplig undersökning av gruppsamtal som undervisnings- och lärandeform inom högre utbildning. 257 s., Uppsala 2007 (Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet). (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 72.) ISBN 978-91-506-1976-8. ISSN 0083-4661. Gruppsamtalet är en undervisningsform som ofta i universitetssammanhang används på grund av bristande lärarresurser – gruppsamtalen sker i smågrupper där studenter ska lösa uppgifter mer eller mindre självständigt. En pedagogisk fördel med gruppsamtalet är att eleverna tränas att samarbeta, lyssna på varandra och argumentera för sina idéer. Syftet med den här avhandlingen är att undersöka vilka pedagogiska begränsningar och möjligheter som gruppsamtalet rymmer. Till grund för undersökningen ligger tre gruppsamtal mellan nyblivna lärarstudenter, hämtade från den allra första delkursen på lärarprogrammet. De teoretiska utgångspunkterna behandlas i ett inledande kapitel; här tar förf. bl. a. upp synen på lärandet som språkande, och språkandet som verksamhet. Tidigare forskning inom området presenteras i ett eget kapitel, och i två andra bakgrundskapitel belyser förf. sina analytiska perspektiv, principer och begrepp, undersökningsmaterialet och metoden. Resultaten av under-

sökningen presenteras sedan i ett antal kapitel som svarar på olika frågor: Vad är det för samtal? Vad pratar deltagarna om? Hur beskriver och utforskar deltagarna innehållet? I ett första sammanfattande kapitel diskuterar förf. de empiriska slutsatserna av undersökningen, och avhandlingens sista kapitel ägnas åt generella slutsatser och en pedagogisk diskussion. En engelsk summary och en litteraturförteckning avslutar avhandlingen. C.P.

MISS. Meddelanden från institutionen för svenska språket [vid Göteborgs universitet]. Nr 59–61, Göteborg 2007. ISSN 1102-4518. Nr 59. Annika Bergström, Två olika ämnen? Svenska språket på gymnasiet och på högskolan. 12 + 258 s. Nr 60. Ulrika Magnusson, Bilder av svenska och svenska som andraspråk. En jämförelse av högskolors och gymnasieskolors kursplaner. 6 + 140 s. Nr 61. Johanna Einarsson, "... Upprätthållande ett bollande med språket ...". En studie av rimmen hos Christina Kjellsson. 4 + 37 s. Meddelande nr 59 är en djupgående, intresseväckande och förnuftigt resonerande rapport från ÖGUS-projektet ("Övergången från Gymnasiets till Universitetets (högskolans) Svenskundervisning"), bedrivet 2005–2006 vid Institutionen för nordiska språk vid Göteborgs universitet. Rapporten bygger på en rad enkätundersökningar med fyra informantgrupper i fokus: gymnasielärare och gymnasieelever, högskolelärare och studenter. Frågor som ställs är t.ex.: Varför läsa svenska språket på högskolan? Vad tycker eleverna/studenterna/lärarna? Vad kan gymnasieeleverna? Vad händer med svenskämnet på gymnasiet? Vad är viktigt/roligt? Vilka förväntningar/värderingar har man? Är svenskan på gymnasiet respektive högskolan två olika ämnen med skilda syften? Är gymnasiesvenskan högskoleförberedande? Är detta [som enkätstudien visar] en bra utveckling? Vad händer sedan? Avslutningsvis antyds "Mer att tänka på och forska i". – Meddelande nr 60 rapporterar från samma projekt, nu med fokus på svenskämnet på gymnasiet och högskolan sådant det beskrivs i tre källor: forskning, nationella och lokala kursplaner i svenska och svenska som andraspråk för gymnasieskolan och högskolans kursplaner i svenska/nordiska språk. Frågorna är: Hur är svenskämnen konstruerade, i teori och praktik, i gymnasieskolan och på universitetet? Vilken syn på ämnet har aktörerna? Vad i svenska är man intresserad av? Vad tycker man är viktig kunskap? – Meddelande nr 61 tar sig an rimmens frekvens och funktion hos vispoeten Christina Kjellsson (f. 1962), i hennes 1994–2003 utgivna fyra album. Syftet är att ge svar på frågorna: I vilka avseenden kan rimmen betraktas som innovativa/originella ("friska")? Vilka stileffekter uppnås genom allitteration

och assonans? Granskningen inleds med kort författarpresentation, forskningsöversikt och terminologidiskussion, varpå resultaten exemplifieras och kvantifieras, allt med belysande jämförelser med andra rimmande poeters texter. G.H.

Ordbok över Finlands svenska folkmål. 4. Kyssa–och. Peter Slotte (huvudredaktör). 624 s., Helsingfors 2007 (Svenska litteratursällskapet i Finland). (Forskningscentralen för de inhemska språken. Skrifter 1.) ISBN 978-951-583-142-2. ISSN 0355-7995. Med det fjärde bandet av planerade sju har det 1959 inledda projektet idag nått mer än halvvägs. Band 1 utkom i tre häften 1976–82, band 2 likaså i tre häften 1985–91, medan band 3, anmält i ANF 116 (2001), utkom år 2000. På omslagets baksida finns ett överskådligt schema över den tvåspaltiga ordbokens uppställning av ordartiklarna, plus två streckkartor som visar uppteckningsorternas läge från Karleby i norr till Pyttis i sydost. På bakre omslagsflikens insida finns en lista över ortnamnsförkortningarna. Ordboken ”redovisar och förklarar alla de ord som har påträffats i de svenska dialekterna”, inalles ca 125 000 olika ord, varav det fjärde bandet innehåller 16 739 uppslagsord. Ordboken speglar språk, levnadsvillkor och vardagsliv under århundraden, från 1700- till 2000-tal, inte minst genom de rikliga språkproven. På främre omslagsfliken nämns de övriga nordiska motsvarigheterna, inte utan en viss – och högst berättigad – stolthet.

G.H.

Viveca Rabb, Genuskongruens på reträtt. Variation i nominalfrasen i Kvevlaxdialekten. Åbo 2007 (Åbo Akademis Förlag). ISBN 978-951-765-360-2. ISBN 978-951-765-361-9 (digital). Huvudsyftet med denna sociodialektologiska avhandling är att undersöka vilka faktorer som bevarar traditionellt genus och vilka faktorer som ger impulser till genusbyte i ett genusystem i förändring. Studien tar sin empiriska utgångspunkt i kvevlaxdialekten i mellersta Österbotten, som tidigare dialektgeografiskt uppmärksamrats av Bror Åkerblom 1940. Avhandlingen inleds med en ambitiös genomgång av grammatiskt genus och genusystem, där både genuskategoriernas motivering och genuskongruensen på reträtt samt faktorer som gynnar denna senare process beskrivs ur ett brett forskningsperspektiv. Sedan genuskongruensen och identifieringen av denna i den aktuella dialekten mer i detalj redovisats, följer ett kapitel om materialet för undersökningen. Sammanlagt har 36 informanter intervjuats och deras uppgifter om upplevt genus för ett större antal substantiv har noterats. Tillsammans rör det sig om ett material på över

23 000 genuskongruerande pronomenförekomster avseende 128 olika substantiv och drygt 4 600 böjningar i bestämd form av dessa substantiv. Detta är en betydande arbetsprestation. Genom att meddelare av olika ålder valts får vi en undersökning i *skenbar tid*, men tack vare att också A.J. Nygrens ”byyrallor” (utgivna 1889–91) lyfts in kan man, kanske med någon reservation, säga att detta också är en studie i *reell tid*. En helhetsbild av genuskongruensen i materialet i relation till några sociolingvistiska variabler redovisas i kap. 4. Det visar sig att en kombination av informanternas ålder, utbildning och mobilitet, däremot inte deras kön, har betydelse för de förändringar som kan iakttas. ”Traditionell genuskongruens och kongruens på många pronomina attribut förekommer [...] oftast hos äldre informanter med låg utbildning och med låg mobilitet i vardagen, medan omorganisering av genussystemet och kongruens på få pronomina attribut oftast förekommer hos unga informanter med hög utbildning och hög mobilitet i vardagen”, heter det när det individorienterade perspektivet mot slutet sammanfattas (s. 204). Balansen mellan deklination och genus, liksom balansen mellan morfologiska och lexikaliska ledtrådar till genus, studeras i kap. 5, och de semantiska ledtrådarna och deras roll för genustilldelningen redovisas i kap. 6. I det därefter följande kapitlet studeras genus i några nya ord. Man kan generellt iakttä att specifikt lokala former konkurreras ut av standardsvenskans genus. En annan tendens i materialet är ett favoriserande av maskulint genus på bekostnad av feminint genus. ”Nyckelbegreppen är alltså *närmande till standardspråket, förenkling* samt *gynnande av maskulint genus*” sägs resumerande (s. 193). I slutet av avhandlingen framhålls att det är möjligt att kvevlaxdialekten så småningom kommer att anpassa sig efter standardspråkets genusbruk, och att genusskillnaderna varieteterna emellan med tiden helt kommer att utplånas. Hur det blir med den saken får framtiden utvisa, ett är hur som helst alldeles säkert: alla talare i dagens Kvevlax uppvisar idag inte samma normer vad gäller genus, och det är detta som är grunden till de språkliga förändringar som nu sker. Boken är bestyckad med inte mindre än 87 tabeller, och framställningen är överlag väl dokumenterad. Ambitionen har varit att relatera studiens resultat till andra, också internationella, undersökningar, något som självfallet är prisvärt. På några ställen, inte minst i den avslutande diskussionen, kunde dock enligt krönikörens mening de egna resultaten ha utmejslats ännu tydligare. Detta skulle ytterligare ha förbättrat denna innehållsrika avhandling.

L.-E.E.

Språket hos ungdomar i en flerspråkig miljö i Malmö. Lena Ekberg (red.). 2 + 119 s., Lund 2007 (Nordiska språk, Språk- och litteraturcentrum, Lund). (Nordlund 27. Småskrifter från Nordiska språk vid Lunds universitet.) ISSN 0281-5427. Skriften innehåller tre delrapporter från projektet "Språk och språkbruk bland ungdomar i flerspråkiga storstadsmiljöer" (SUF), 2002–2006 finansierat av Riksbankens Jubileumsfond. SUF beskriver systematiskt i Stockholm, Göteborg och Malmö det språkbruk som bl.a. betecknas rinkebysvenska, gårdstenska och rosengårdssvenska, med projektets övergripande term kallat "svenska på mångspråkig grund" (SMG). De tre lundensiska rapporterna bygger på nästan 100 timmars inspelningar med 102 intervjuade informanter från andraårskursen vid tre Malmögymnasier (gruppdiskussioner, presentationer inför klassen och informanternas egna inspelningar), åtföljda av lyssningstester utifrån språkprov ur materialet. Petra Bodén, forskare, redovisar under rubriken "'Rosengårdssvensk' fonetik och fonologi" resultaten från sådana lyssningstest med Malmöleverna och kartlägger kännetecknande uttalsdrag i SMG:s fonetik och fonologi. Lena Ekberg, projektledare, behandlar frekventa lexiko-grammatiska drag hos två kvinnliga kamratgrupper vid två olika skolor, rubricerat: "'... sån svensk å blond å sånt du vet.'" Lexiko-grammatiska drag i Malmöungdomars talspråk". Gudrun Svensson, doktorand, beskriver "Funktion och betydelse hos *duvet* i två gymnasistgrupper i Malmö", dvs. grammatikaliseringen av den ursprungliga nexusförbindelsen *du* (personligt pronomen) + *vet* (finit presensform av ett kognitionsverb) till diskurspartikeln *duvet*. G.H.

Språk och lag. En vänskrift till Per-Axel Wiktorsson på 70-årsdagen 16 mars 2007. Red. Johnny Hagberg. 94 s., Skara 2007. ISBN 978-91-976688-2-8. Vänskriftens titel liksom de åtta bidragen och den avslutande bibliografin speglar den röda tråden i det närkingska festföremålets vetenskapliga gärning. Henrik Williams inleder med en förnyad granskning av forskningshistoriken kring runstenen vid Stora Mellösa kyrka i Närke. Granskningen leder inte bara fram till ett nytt tolkningsförslag; den visar också att man aldrig utan noggrann prövning får anta grova felristningar och därmed ristarens inkompetens som skäl till avvikande skrivningar. Jessica Eriksson tar upp språkbruk och texttolkning i en intressant sida i Metta Margareta Lillies dagbok från 1700-talets mitt, där de sista fyra raderna (alkemi? spådomar? fattigmanssilver?) skrivits baklänges. Svante Strandberg diskuterar möjliga tolkningar av det när-

kisk-västmanländska sjönamnet *Väringen*, medan Lasse Mårtensson uppmärksammar formen nominativ pluralis *mennurnir* i den isländska handskriften AM 557 4to, hittills oregistrerad av forskningen. Helena Wistrand kommenterar medeltidsbrev rörande Strängnäs-biskopen Tord Gunnarssons närkingska jordaffärer. Wiktorssons insatser som aktiv *ex libris*-samlare understryks genom några av skriftens illustrationer, och fr.a. i Johny Hagbergs studie av motivet med bilden av Västgötalagens förste lagman Lumbers hög i Norra Vånga. Bo J. Theutenberg belyser ett intressant fynd i handskriften B 59, som kan kasta nytt ljus över frågan om upphovet till svearnas maktprerogativ över götarna, inskrivet i Äldre Västgötalagen, nämligen att välja och vräka kung. Avslutningsvis publiceras en otryckt uppsats av festföremålet. Häri tidfästs och attribueras "Hand 2 i Codex 152", en sammanställning av olika fragment. Resultat: Codex 152 tillkom i Paris 1300–1308, fördes till Sverige och kommenterades av Uppsalakaniken Bengt Filipsson. G.H.

Sofia Tingsell, Reflexivt och personligt pronomen. Anaforisk syftning hos ungdomar i flerspråkiga storstadsmiljöer, XIX + 242 s., Göteborg 2007 (Institutionen för svenska språket). (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 8.) ISSN 1652-3105. ISBN 978-91-87850-32-5. I de flesta beskrivningar av valet mellan reflexivt och personligt pronomen i svenskan framhålls att reflexiv används vid syftning på subjektet, personligt pronomen i andra fall (*Kalle har tappat sin mössa; sin = Kalle; Kalle har tappat hans mössa; hans ≠ Kalle*). I moderna utförligare beskrivningar påpekas också att det finns vissa undantag till denna grundregel. Det finns dock inte någon större systematisk undersökning av anaforisk syftning i svenskan, och ett av författarens syften är därför "att undersöka valet mellan reflexivt och personligt pronomen helt och hållet inom språkssystemets ramar". Det andra huvudsyftet med avhandlingen är att undersöka valet av reflexivt eller personligt pronomen hos en grupp gymnasister och en vuxen kontrollgrupp med rötter i flerspråkiga storstadsmiljöer i Göteborg, Malmö och Stockholm. Totalt har 176 informanter medverkat. Avhandlingen inleds med kapitel om tidigare forskning, metod och material och beskrivning av korpus, taggning och konkordans. Därpå följer ett första resultatkapitel där variationen *sin/hans* i olika syntaktiska domäner etc. kartläggs, följt av ett kapitel där förf. diskuterar påverkande faktorer i texten och orsaker till variationen. För att komma åt språkbruket undersöker förf. därpå den anaforiska syftningen i ljuset av informanternas språkliga bakgrund. Boken avslutas

med en kortare sammanfattning, en engelsk summary, litteraturförteckning och ett appendix där läsaren får en översikt över de enskilda informanterna samt en sammanställning av tagginformationen. C.P.

*

Blandade namnstudier. Utgiven under medverkan av Elin Forsberg. 94 s., Uppsala 2007 (Uppsala universitet). (Namn och samhälle 19.) ISBN 978-91-506-1958-4. ISSN 0237-5414. Häftet innehåller tre aptitretande studier över s.k. övriga namn. Elin Forsberg inleder med en studie av företagsnamn, närmare bestämt namnvariationen bland Uppsalas frisörnamn 1925, 1966 och 2005, som sig bör med ingresser om terminologi, syfte, disposition, tidigare forskning, material och metod. Huvuddelen av texten, illustrerad med tabeller, analyserar över tid bl.a. namnkategorier och namngivningsmönster, strukturer, språkliga inlån, könsskillnader, inslag av ordlek och humor. Med många exempel från olika namnkategorier tar sig Dag Gundersen an *proprier* som övergår till appellativer. Det gäller t.ex. appellativisk tillämpning av personnamn med religiös, nationalistisk, juridisk, politisk-historisk, litterär eller annan anknytning. Slutligen lämnar Per-Axel Wiktorsson en riklig exempelflora på samma företeelse, av honom kallad *namnord*, dvs. *proprier*, här personnamn, som blivit appellativer. Det gäller *gudanamn*, namn på bibliska gestalter, forntida personer, medetidsmänniskor, nyare tidens västerlänningar, svenskar, sagans och fiktionens figurer, och anonyma, d.v.s. namn på ej identifierbara personer av svensk eller utländsk härkomst. G.H.

Kåre Hoel, Bustadnavn i Østfold 7. Tune. Utgitt av Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo, ved Tom Schmidt. 448 s., 1 faksimil och 1 karta på eftersättsblad, 1 lös karta. Oslo 2007 (Institutt for lingvistiske og nordiske studier). ISBN 978-82-7099-462-5. Projektet *Bustadnavn i Østfold (BØ)*, dvs. utgivningen av professor Kåre Hoels (1922–89) manuskript till en reviderad och kompletterad Østfold-utgåva, baserad på Oluf Ryghs *Norske Gaardnavne* (NG, 18 band 1897–1924), omfattar nu sju delar, ömsevis redigerade av Tom Schmidt (udda nummer) och Margit Harson (jämna nummer). Del 1 *Hobøl* (1994) anmälades i NoB 83 (1995), delarna 2 *Skeiptvet* (1997) och 3 *Våler* (1999) i ANF 114 (1999), del 4 *Spydeberg* (2001) i NoB 90 (2002) och delarna 5 *Rygge og Moss* (2004) och 6 *Askim* (2005) i ANF 120 och 121 (2005 och 2006). Ryghs, Hoels och redaktörernas bidrag särhålls klart och tydligt genom typografiska arrangemang. Urvalskriteriet är fortsatt namnen på perma-

ment bosättning fram till ca 1900. I princip redovisas samtliga belägg äldre än ca 1700, därefter görs ett urval. Av hänsyn till en bredare läsekrets och seriens funktion som onomastiskt uppslagsverk ges konsekvent tolkningar av förekommande namnelement, både i simplexnamn och i sammansättningarnas bestämnings- och huvudleder. Bokens del 1 redovisar "bygdenavnet" *Tune* och namnen på "matrikkelgårdar" med underliggande "bruk" och "husmannsplasser", lokaliserade till respektive matrikelnummer. I egna avsnitt upptas försvunna, dvs. ej längre levande eller identifierbara namn i äldre (t.o.m. 1500-talet) respektive yngre (1600–1800-talen) källor, samt gamla "bygde- och grendenavn". I del 2 kommenteras i alfabetisk ordning det topografiska ordförrådet i bebyggelsenamnen, därpå följer några korta avsnitt om imperativ- och uppkallesenamn, likaså om skämtsamma och nedsättande namn. Del 2 avslutas med litteratur- respektive källförteckning, förkortningslista och en kort redogörelse för ljudskriftssystemet. Till sist följer fyra register: över i texten diskuterade ortnamn i respektive utanför *Tune*, över anförda ord respektive person- och tillnamn. Som i tidigare delar illustreras utgåvan med ett faksimil av Ryghs egna uppteckningar från häradet och med en karta över häradsindelningen i Østfold. Som löst inlagd bilaga finns ett topografiskt kartblad i skala 1:50 000 över "Tune herred med Rolvsøy og Sarpsborg".

G.H.

Per Jarlbo, Kalmars gatunamn. Om gator och vägar i Kalmar kommun. 480 s., Kalmar 2007 (Kalmar kommun Sambällsbyggnadskontoret). ISBN 978-91-633-1340-0. Författaren, stadsingenjör i Kalmar 1964 och från 1989 stadsbyggnadschef, fick under sitt sista tjänstgöringsår 1991 uppdraget att skriva denna omfattande gatunamnsbok, bl.a. föranledd av kommunsammanläggningarna 1965 och 1971 och det faktum att Manne Hofréns och Gustaf Lindehoffs *Gatunamn i Kalmar* (1962) sedan länge varit slutsåld. Inledningsvis ges "Läsanvisningar" och fr.a. ett längre avsnitt rubricerat "Allmänt om gatunamn", som vittnar om författarens djupa engagemang och bör kunna utgöra en inspirerande läsning för envar som sysslar med planer, namngivning och namnutgåvor i kommunerna. På sidorna 32–444 följer den alfabetiska sviten av gatunamnsartiklar. Boken är rikt illustrerad med svartvita foton och avslutas med en kronologiskt uppställd lista över historiska kartor över staden med omnejd, ett namnindex med anförda ort- och personnamn plus en litteraturförteckning. Omslagets insidor pryds av flygfoton i färg från sydväst, med Wasaslottet i förgrunden och Ölandsbron i bakgrunden.

G.H.

Carina Johansson, I gatuplanet. Namnbrukarperspektiv på gatunamn i Stockholm. 250 s., Uppsala 2007 (Institutionen för nordiska språk, Seminariet för nordisk namnforskning, Uppsala universitet). (Namn och samhälle 20.) ISBN 978-91-506-1969-0. ISSN 1404-1790. Avhandlingens första kapitel inleds med en redogörelse för undersökningens bakgrund: gatunamngivning – från spontana beskrivningar till administrativa processer, namnplanering, kategorinamn, forskningsöversikt och syfte ”att anlägga ett namnbrukarperspektiv på gatunamn i Stockholm med fokus på hur kända namnen är och hur de uppfattas och fungerar bland de människor som bor vid eller nära de namnbärande gatorna och som har en relation till dem eller till deras olika miljöer”. Härtill redogörs för teoretiska utgångspunkter, termbruk, definitioner, grafiska markeringar och disposition. I det andra kapitlet redogörs för metod och material i undersökning nr 1: gatunamnen, materialinsamling, informanter, intervjuformer och intervjudelar, dvs. om aktiv och passiv namnkänedom, om namnkategorier, namnens bakgrund och synpunkter på namnen, samt om stadsdelsuppfattning och hembygds känsla. Ett tredje kapitel ägnas åt presentationen och urvalet av de sju aktuella stadsdelarna (ålder, stadsbyggnadskarakter, geografisk spridning, namnkategorier), varpå kapitlen fyra–tio beskriver intervjuresultaten i dessa, Hedvig Eleonora församling, Hjorthagen, Fredhäll, Norra Ängby, Årsta, Fruängen och Akalla. I bakre pärmens plastficka finns en karta över Stockholms stadsindelning och kartor över de sju stadsdelarna. I en serie tabeller illustreras varje undersökt områdes befolkning och bostadsbyggande, data kring de fastställda gatunamnen, fakta om informanterna, sifferuppgifter om namnens förankring bland dem och jämförelsetal över deras namnkänedom relaterade till kön, ålder, boendetid och antal kända/icke kända namn. Synpunkterna och iakttagelserna från varje avsnitt kommenteras och summeras för sig. Kapitel 11 redogör för intervjuundersökning nr 2, som gäller namnkännedomens räckvidd hos stockholmare som inte bor i den namnbärande lokalens närhet (dvs. bosatta utanför de sju ovan nämnda stadsdelarna), hur namnen uppfattas, bedöms och vilka associationer de väcker. Kapitel 12 sammanfattar resoneringarna om gjorda iakttagelserna och pekar vidare mot fördjupade, gärna tvärvetenskapliga undersökningar av människornas förhållande till officiell och inofficiell namngivning i urbana miljöer. Efter avslutande engelsk sammanfattning, litteraturförteckning och ortnamnsregister tillfogas bilagor med intervjudelarnas frågeformulär och en kommentar till plastfickans kartor.

G.H.

Eva Villarsen Meldgaard, Navnebogen, 6. udgave, 1. oplag. 327 s., København 2007 (Aschehoug Dansk Forlag). Sedan *Den store navnebog* utkom 1994 har förnamnsbeståndet förändrats och utökats och namnlagstiftningen reviderats. Bokens syfte är inte bara att förklara personnamnens betydelser, ursprung och ålder. Den vill vara till hjälp för föräldrar som vill veta något om vilka namn som är moderna idag, och helst också vilka som blir moderna imorgon. Ca 1000 danska pojk- och flicknamn redovisas, utvalda dels efter antal namnbärare, dels efter idag brukade namn. Uppgifterna bygger på statistik från Det Centrale Personregister, Danmarks Statistik och författarens egen institution, Afdeling for Navneforskning ved Nordisk Forskningsinstitut. Den historiska inledningsexposén över förnamn och namnmoden från runt tid till nutid är föredömligt lättillgänglig, både pedagogisk och roande, illustrerad med listor över de populäraste namnen från medeltid till 1950-tal, förnamn burna av minst 25 000 danskar (2005) inklusive antal namnbärare, nutidens topp-50-namn (2006), framtidens modenamn (!), en 10 i topp-lista över de populäraste förnamnen 2002–2006 i Danmark och sju andra europeiska länder, och givetvis med almanackans namnlängd. Själva lexikon delen med bruksanvisning upptar de år 2005 mest brukade ca 500 pojk- och 500 flicknamnen. Den avslutas med Familiestyrelsens lista (2006) över alla godkända förnamn samt förnamn burna av minst 25 danskar, i allt 4 400 pojk- och 6 500 flicknamn. Slutligen ges en förteckning över aktuell "Litteratur og web" i ämnet personnamn. G.H.

Namn och mångkultur – flerspråkiga miljöer och kulturella influenser. Föredrag vid Ortnamnssällskapets i Uppsala 70-årsymposium 21–22 oktober 2006. Utgivna av Ortnamnssällskapet i Uppsala i samarbete med Institutet för språk och folkminnen (nu: Språk- och folkminnesinstitutet). Redigerade av Katharina Leibring, Staffan Nyström och Mats Wahlberg. 123 s., Uppsala 2007 (Ortnamnssällskapet i Uppsala). ISBN 978-91-633-1828-3. Symposietemat valdes i anslutning till att 2006 officiellt hade utsetts till mångkulturår. Jubileumsskriften innehåller hälsningsanförandet av sällskapets ordförande Lennart Elmevik plus de tio intresseväckande och lättillgängligt genreintroducerande föredragen, där Thorsten Andersson inleder med studien "Svear, goter och burgunder. Germanska stammar med en spännande historia", följd av Eva Bryllas översikt "Mångfald i det "svenska" förnamnsbeståndet", Märith Sandéns "Inhemskt, nybildat och majoritetspåverkat. Strömningar i samiskt personnamnsskick", Katharina Leibrings "Kootstra, Simba och Chikai. Inlånade husdjursnamn", Leif Nilssons "Florens eller Firenze? Global ortnamnsvård",

Staffan Nyströms ”Städernas namnmiljöer i mångkulturellt perspektiv”, Lennart Rymans ”*Oxenstierna, Bäfve och Brandamour. Svenska släktnamn i mångkulturellt perspektiv*”, Svante Strandbergs ”I vikingarnas spår. Nordiska namn utanför Norden” och slutligen Ulla Swedells ”Samiskt, finskt och svenskt kulturmöte i ortnamnsperspektiv”. G.H.

Christina Neumüller, Vattensjön och Vattenån. Samband mellan sjönamn och ånamn i Medelpad. 226 s., Uppsala 2007 (Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur). (Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi 96.) ISBN 91-85352-68-3. ISSN 0065-0897. Avhandlingens främsta syfte är att undersöka sambandet mellan sjönamn och ånamn, dvs. vilketdera som är det primära i ett namnpar. Fallor namnskicket i Medelpad in i ett nordnorrländskt och norskt mönster med främst primära ånamn, eller ansluter det sig till ett mer sydligt mönster med större andel primära sjönamn, i så fall troligen av naturgeografiska eller bebyggelsehistoriska skäl? Finns kronologisk variation hos primärnamnen? Hur förhåller det sig med avledning, sammansättningar, mönster-namngivning etc.? Också analysen (tolkningarna) av de enskilda hydronymerna står i fokus, liksom en översiktlig studie av deras formella och semantiska struktur. Avhandlingen inleds med korta redogörelser för tidigare namnparforskning, syfte, disposition, terminologi, undersökningsområde, dialektala drag, teoretisk bakgrund och metod, plus en översikt över hydronymiska namnpar och deras bildningstyper i övriga Norden. Så följer huvuddelen, en alfabetisk svit artiklar som presenterar hydronymiska namnpar och namnparskomplex inom de båda undersökta områdena i Medelpad, med lägesangivelser, uttalsformer, skriftbelegg, tolkningsresonemang, vid behov illustrerade med kartskeer och svartvita foton. I det följande kapitlet diskuteras namnparens frekvens, bildningssätt och struktur, vidare namnprioritet (219 namnpar/namnkomplex med 230 prioritetsrelationer, varav 71 % sannolikt innehåller primära sjönamn och endast 7 % sannolikt primära ånamn, dvs. förhållande tio mot ett) samt geografisk och kronologisk variation. Som väntat dominerar sekundärnamn bildade genom sammansättning, sjönamn vanligen med *-sjön* eller *-tjärnen*, ånamn med *-ån* eller *-bäcken*. Redukter och ellipser utgör ett viktigt inslag vid bedömningen av materialet. De primära namnens morfologi och semantik ägnas ett eget kapitel. Sist följer en resonerande sammanfattning, som såväl summerar de många intressanta iakttagelserna av hydronymernas namnskick i Medelpad som de vunna insikterna ställda i jämförelse med vad man hittills skrivit och

därmed tänkt om samma namnförråd runtom i Norden. Givetvis tillfogis engelsk sammanfattning, käll- och litteraturförteckningar, förkortningslista och ortnamnsregister. G.H.

Lena Peterson, Nordiskt runnamnslexikon. Femte, reviderade utgåva. 345 s., Uppsala 2007 (Institutet för språk och folkminnen). ISBN 978-91-7229-040-2. Projektet Nordiskt runnamnslexikon (1999–2001) resulterade i en cd-rom-utgåva 2002, också publicerad på Internet. Den uttryckta utgåvan har kompletterats med de nya tolkningar, läsningar och nyfynd, som föreligger i Samnordisk runtextdatabas version september 2004 (<http://www.nordiska.uu.se/forskn/samnord.htm>). Lexikonet redovisar ca 1 530 enskilda namn på vikingatida personer, och separat namn på mytiska gestalter respektive kristna centralgestalter och helgon samt drygt hundratalet ortnamn. Uppslagsformerna är normaliserade runnordiska former, varunder varje anfört belägg translittererats från runor till latinska bokstäver, följt av signum för inskriften i fråga. Variationsformer skiljs åt med snedstreck (/), alternativtolkningar ges oftast s-hänvisningar, osäkra belägg följs av frågetecken (?). Namnens eventuella fornnordiska motsvarigheter hämtas ur gängse personnamnsutgåvor. Efter beläggsviden anføres etymologisk och annan relevant litteratur. Personnamnsdelen avslutas med en serie frekvenstabeller över mans- respektive kvinnonamn: topplistor över vanligaste namn, regionala beståndsöversikter, vanligaste för- och efterleder i ditektoniska namn, vidare med listor över hapaxsammansättningar och svagt böjda kortformer plus en finalalfabetisk namnlista. Efter personnamns- respektive ortnamnsdelen listas otolkade belägg. Sist följer en gedigen litteraturförteckning och en tabell över använda förkortningar. G.H.

*Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19–24 August 2002. 2. Editors: Eva Brylla & Mats Wahlberg in collaboration with Lars-Erik Edlund. VII + 332 pp., Uppsala 2006 (Språk- och folkminnesinstitutet). ISBN 978-91-7229-031-0. 3. Editors: Eva Brylla & Mats Wahlberg in collaboration with Rob Rentenaar. VII + 446 pp., Uppsala 2007 (Språk- och folkminnesinstitutet). ISBN 978-91-7229-041-9. Den första av planerade fem rapporter från den välbesökta namnforskarkongressen i Uppsala 2002 med 374 deltagare från 41 länder utkom 2005 och anmäldes i ANF 121 (2006). Den rapporten innehöll bl.a. föredragen från kongressens sektioner 1. *Name theory* och 6. *Names in literature*. Nu föreligger ytterligare två rapporter enligt ovan. I del 2 ryms de av redaktionen antagna 30 föredragen från sektion 2 a. *Names in**

sources, plus sektionsordföranden Lars-Erik Edlunds sammanfattning. Del 3 omfattar på samma vis 34 föredrag från sektion 2 b. *The conditions for names*, plus sektionsordföranden Rob Rentenaars sammanfattning. De båda återstående delarna 4 och 5 kommer att redovisa föredrag från sektionerna 4. *Name dictionaries and name projects* och 5. *Name treatment and name planning*. G.H.

Inge Særheim, Stadnamn i Rogaland. 302 s., Bergen 2007 (Fagbokforlaget). ISBN 978-82-7674-879-6. Boken förklarar i alfabetisk ordning de viktigaste ortnamnen i Rogaland, runt 150 000 namn i fylkets 26 kommuner, främst bebyggelsenamn men därtill ett brett urval naturnamn. I sviten inordnas också i korthet de vanligast förekommande ortnamnslederna (norska *nemne*). Boken är ett uppslagsverk för undervisning, utbildning och forskning, för statlig, regional och kommunal förvaltning, för turister och vägfarande. Därför är texten lättläst, klar och kortfattad, illustrerad med kartskisser och foton i svartvitt, utan att göra avkall på vetenskaplig metod och akribi. En tablå över använda tecken och förkortningar föregår inledningens redogörelse för namnurval, namnartiklarnas disposition, namngivning, namnanvändning och namntolkning samt för Rogalandsdialektens viktigare särdrag. Inledningen avslutas med en svit ordförklaringar till fr.a. frekventa språkliga termer. Efter redovisningen av namnartiklarna infogas ett intressant utsnitt av Stavangerbiskopen Scavenius namnriska karta från 1600-talets början, följt av ett värdefullt register över alla de ortnamn från Rogaland, som nämnts i inledningen och i artiklarna utan att ha fått egna uppslag. Till sist ingår som sig bör sedvanliga litteratur- och illustrationsförteckningar. G.H.

Per Vikstrand, Bebyggelsenamnen i Mörbylånga kommun. 239 s., Uppsala 2007 (Institutet för språk och folkminnen). (Skrifter utgivna av Institutet för språk och folkminnen. Namnavdelningen. Serie A: Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Kalmar län. Del 7. Mörbylånga kommun. Bebyggelsenamn.) ISBN 978-91-7229-048-8. ISSN 1650-7878. Öland var under medeltiden delat i två administrativa enheter, *Södra* och *Norra motet*, ungefär motsvarande dagens kommuner Mörbylånga och Borgholm. Boken redovisar det Södra motets namn på nu levande bebyggelser ner till bynivå och avsides belägna gårdar med egna namn. Namnartiklarna inleds med namnets officiella form som uppslagsform, uttalsuppgifter och namnets äldre skriftformer fram till 1550 (med viss gallring av 1500-talsbeläggen). För namn med äldstabelägg på 1500-talet upptas alla belägg fram till år 1600. Så följer noterade inbyggarbeteckningar och på det

presenterade materialet grundade namntolkningar; så långt den knäsatta svenska serievolymen. Det som skiljer ut boken från standardverket är nog främst att de namnvetenskapliga tolkningsresonemangen skrivs på ett tilltalande spatiöst, lättillgängligt sätt, samtidigt som de i påfallande hög grad förmedlar en avundsvärd tvärvetenskaplig totalbild inte bara av den öländska bebyggelsens egen särpräglade natur- och kulturhistoria, utan också av öns utsatta läge mitt i pulserande kulturströmmar från norr och söder, liksom inifrån det närmast belägna fastlandet. Till det positiva intryckets förutsättningar hör givetvis inledningsavsnitten om den bebyggelsehistoriska bakgrunden, landskapets geologi och natur, bebyggelseetablering och byreglering, språk och administrativa indelning, och om den på Öland tillämpliga sviten av klassiska efterledstyper: *-by*, *-inge*, *-lunda*, *-lösa*, *-löv*, *-rum*, *-stad*, *-säter* och *-torp*. Texten illustreras med kartor och foton i färg och svartvitt. Man kan bara önska att utgåvan i samma anda snarast kunde kompletteras med Norra motets bebyggelsenamn; då finge öns äldre namnflora sitt välförtjänta för envar tillgängliga uppslagsverk.

G.H.